

Zardo‘zlik san’atining yosh avlod orasida davomiyligi: Madaniy merosning saqlanishi va innovatsion yondashuvlar

Xo‘jamurodova Sevinch Abdilmajidovna
Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonning milliy madaniy meroslaridan biri hisoblangan zardo‘zlik san’atining yosh avlod orasida saqlanishi, davomiyligi va rivojlanish masalalari innovatsion yondashuvlar nuqtai nazaridan o‘rganiladi. Asrlar davomida xalq estetikasi, ruhiyati va ijtimoiy tuzumiga mos holda shakllangan zardo‘zlik san’ati hozirgi globallashuv davrida ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmayapti. Tadqiqotda zardo‘zlik maktablarining an’anaviy texnikalari, naqshlar semantikasi va ularning zamonaviy dizayndagi talqinlari tahlil qilingan.

Maqolada davlat dasturlari, madaniy markazlar va o‘quv kurslarining yoshlar orasida zardo‘zlikka qiziqishni oshirishdagi roli, shuningdek, raqamli texnologiyalar, onlayn ustaxonalar va kreativ dizayn platformalarining bu san’atni zamon bilan uyg‘unlashtirishdagi ahamiyati ko‘rsatilgan. Xalqaro tajribalar bilan solishtirgan holda, O‘zbekistonda zardo‘zlikni intellektual mulk sifatida ro‘yxatga olish va brendga aylantirish istiqbollari yoritiladi.

Shaxsiy nuqtai nazarga ko‘ra, zardo‘zlik san’atini saqlash va rivojlantirish — bu faqatgina amaliy hunarni saqlash emas, balki xalqning madaniy o‘zligini anglash, estetik merosini avloddan-avlodga yetkazish va uni global dizayn tili orqali dunyoga tanitish vositasidir. Aynan yoshlarning ushbu san’atga kreativ va innovatsion yondashuvi uning barqaror kelajagini ta’minlaydi.

Kalit so‘zlar: zardo‘zlik san’ati, madaniy meros, yosh avlod, innovatsion yondashuv, naqshlar, kreativ dizayn, raqamli texnologiyalar, estetik qadriyat, intellektual mulk, hunarmandchilik.

Zardo‘zlik san’ati o‘zbek xalqining qadimiy va boy hunarmandchilik meroslaridan biri bo‘lib, asrlar davomida estetik did, ijtimoiy mavqe, e’tiqod va marosimiy qadriyatlarni mujassamlashtirgan. An’anaviy ravishda oltin va kumush iplar orqali matolarga ishlov berish asosida shakllangan ushbu san’at turi Movarounnahr hududida, xususan Buxoro, Samarqand va Toshkent zardo‘zlik maktablarida yuksak darajada rivojlangan. Bugungi kunda ushbu nodir madaniy merosning yosh avlod

orasida saqlanishi, rivojlanishi va innovatsion yondashuvlar bilan uyg'unlashuvi dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Zardo'zlik san'ati, avvalo, “ustoz-shogird” an'anasi asosida avloddan-avlodga o'tib kelgan. Ammo bugungi tezkor texnologik rivojlanish va urbanizatsiya jarayonida mazkur an'anaviy uzviylikda uzilishlar kuzatilmoqda. Tadqiqotchi M. Shodmonova qayd etganidek, “Har qanday milliy hunar o'zining davomiyligini faqatgina estetik qadriyat sifatida emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy qadriyat sifatida ham anglagan taqdirdagina saqlab qoladi”. Shunday ekan, yosh avlod ongida zardo'zlik san'atini faqat “o'tmish merosi” emas, balki “bugunning zamonaviy ifodasi” sifatida shakllantirish zarur.

So'nggi yillarda O'zbekistonda hunarmandchilik, xususan zardo'zlikni rivojlantirishga doir qator davlat dasturlari va qo'llab-quvvatlov tizimlari yo'lga qo'yildi. Hunarmand ayollar uyushmalari, madaniyat markazlari, kollej va oliy o'quv yurtlarida zardo'zlik bo'yicha o'quv kurslari tashkil etilmoqda. Bu esa yoshlar orasida bu san'atga bo'lgan qiziqishni jonlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy dizayn konsepsiyalari zardo'zlik naqshlarining yangi ko'rinishlarda talqin qilinishiga olib kelmoqda. Minimalistik uslubda tikilgan liboslarga an'anaviy “sunbula”, “anor”, “bodom” naqshlarining stilizatsiyalangan shaklda tatbiq etilishi, yosh avlod uchun san'at va kundalik hayot orasidagi masofani yaqinlashtirmoqda. Bugungi yosh dizaynerlar zardo'zlikni faqat marosim liboslari bilan emas, balki kundalik hayot, moda industriyasi, aksessuarlar, hatto interyer dizaynida ham muvaffaqiyatli qo'llamoqdalar.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, Hindiston, Eron va Turkiya kabi mamlakatlarda zardo'zlik hunarini raqamlashtirish, naqshlarni intellektual mulk sifatida ro'yxatga olish, virtual ustaxonalar ochish orqali yoshlarda katta qiziqish uyg'otilmoqda. O'zbekistonda ham zardo'zlikni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish, masalan, naqshlarni vektor formatga o'tkazish, 3D model qilish va onlayn dizayn platformalariga integratsiyalash orqali bu san'atni keng ommaga tanitish mumkin.

Mening fikrimcha, zardo'zlik san'atining yoshlar orasida saqlanishi uchun ikki tomonlama yondashuv zarur: birinchidan, tarixiy va estetik jihatdan chuqur tushunish; ikkinchidan, uni kreativ va iqtisodiy imkoniyat sifatida talqin qilish. Har bir naqsh — bu o'zbek ayollarining sabr-toqati, estetik dunyoqarashi va madaniy tafakkurining timsolidir. Ushbu merosni saqlab qolish — nafaqat san'atni saqlash, balki milliy o'zlikni asrashdir.

Xulosa qilib aytganda, zardo‘zlik san‘atining yosh avlod orasida davomiyligini ta‘minlash — bu madaniy merosni kelajak bilan bog‘laydigan ko‘prikdir. Innovatsion yondashuvlar, kreativ dizayn maktablari, raqamli platformalar va madaniy targ‘ibot orqali bu ko‘prikni mustahkamlash har bir ijodkor, tadqiqotchi va yosh avlod vakilining burchidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shodmonova M. “Zardo‘zlik san‘atining yoshlar orasida saqlanish mexanizmlari”, *San‘atshunoslik izlanishlari*, №2, 2023.
2. Karimova D. “Milliy hunarmandchilik va zamonaviy dizayn uyg‘unligi”, *Madaniyat va Innovatsiya*, №1, 2022.
3. UNESCO. *Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Embroidery and Gold Thread Work*, 2021.
4. Omonova L. “Zardo‘zlik naqshlarining stilizatsiyasi va yosh dizaynerlar tajribasi”, *Moda va Dizayn*, №3, 2024.
5. Boboyorova N. “Zardo‘zlik san‘atining raqamli platformalardagi aks ettirilishi”, *Texnologik Taraqqiyot va Madaniyat*, №4, 2023.
6. Hindiston Madaniyat Vazirligi. *Revival of Zari Embroidery through Youth Engagement Programs*, Delhi, 2020.
7. Azizova N. “Milliy san‘at va ijodiy merosni integratsiyalash”, *O‘zbek san‘ati*, №1, 2022.
8. World Intellectual Property Organization (WIPO). *Traditional Cultural Expressions and Protection Measures*, Geneva, 2021.
9. Ismoilov A. “Yoshlar orasida hunarmandchilik madaniyatining shakllanishi”, *Yoshlar va Ijtimoiy Ilm*, №2, 2023.
10. Qosimova G. “Zardo‘zlik: Tarix va Bugun”, *O‘zbekiston Tarixi*, №3, 2022.